

Kansallinen metsäohjelma 2015:n (KMO) väliarviointi

Petteri Pihlajamäki
Pöyry Management Consulting Oy

KMO-seminaari
04.05.2010
Hotel Arthur

Sisältö

1. KMO:n väliarvioinnin aikataulu
2. Toimintaympäristön muutos
3. Tulos- vaikutusarviointi ja prosessiarviointi
4. Väliarvioinnin johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

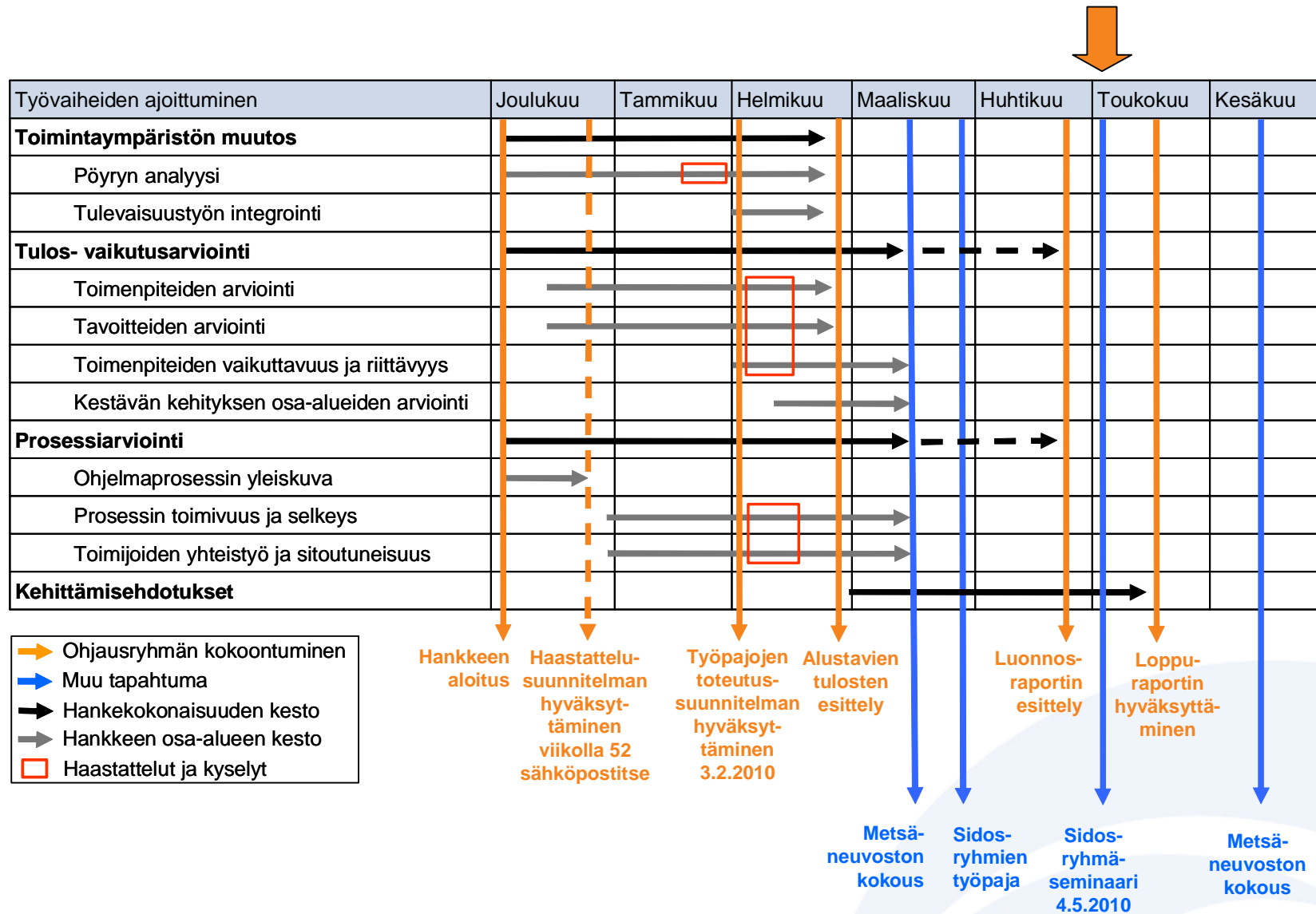
1. KMO:n väliarvioinnin aikataulu

2. Toimintaympäristön muutos

3. Tulos- vaikutusarviointi ja prosessiarviointi

4. Väliarvioinnin johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Väliarvioinnin aikataulu

Sisältö

1. KMO:n väliarvioinnin aikataulu

2. Toimintaympäristön muutos

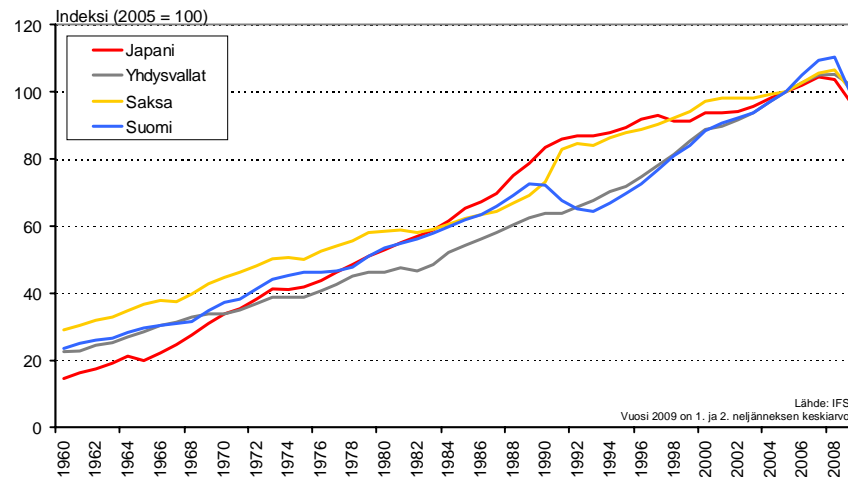
3. Tulos- vaikutusarviointi ja prosessiarviointi

4. Väliarvioinnin johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

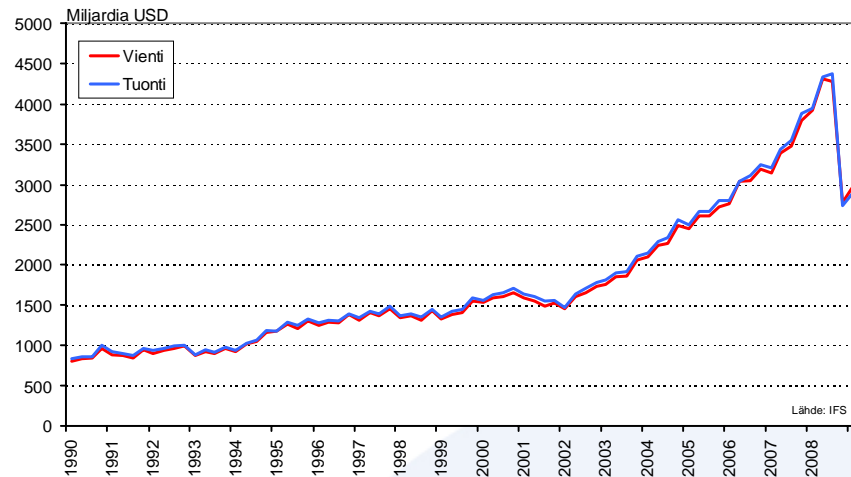
Maailmantalous ja kansainvälinen kauppa

Finanssikriisin aiheuttama BKT:n ja kansainvälisen kaupan romahdus on maailmalaajuisesti merkittävä. Suomessa vastaava BKT:n lasku koettiin myös 1990-luvun alun laman aikana, mutta tällöin muualla maailmassa ei ollut vastaavanlaisia ongelmia. Nykyinen finanssikriisi koskettaa koko maailmantaloutta.

Bruttokansantuotteen kehitys

Kansainvälisen kaupan kehitys

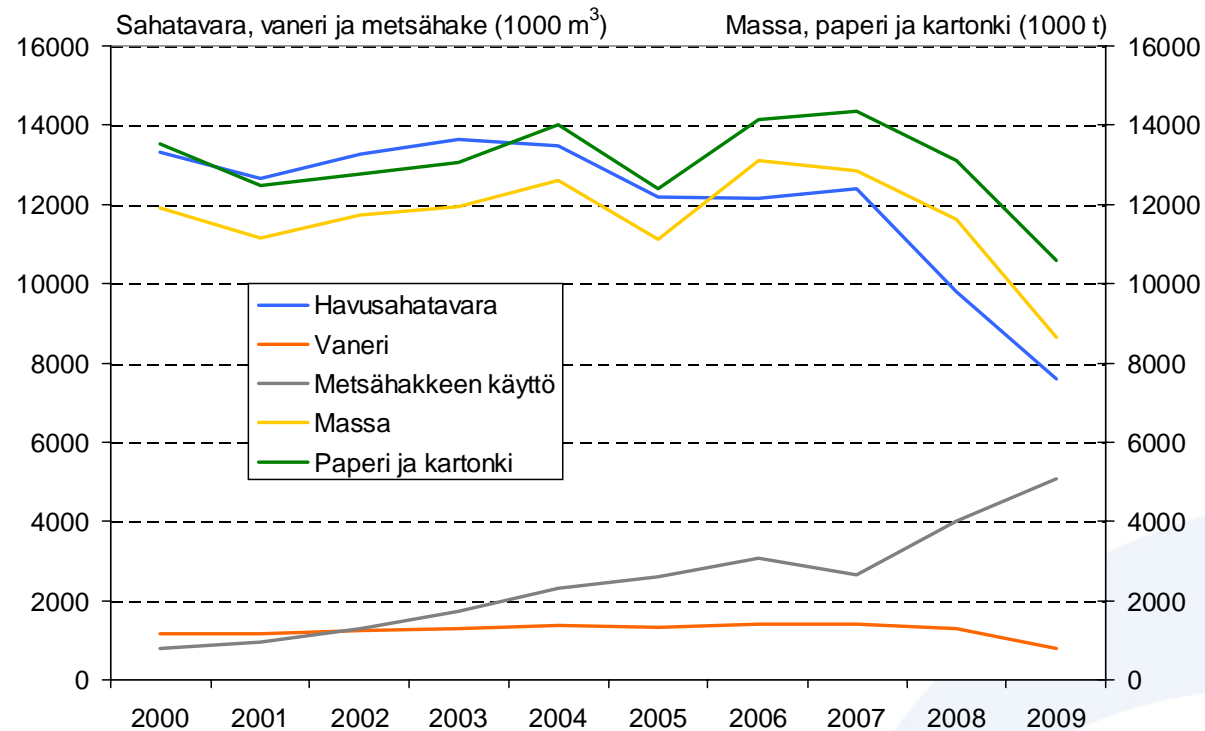

Politiikka ja kansainväliset sopimukset

- Venäjän puun vientitullien ensimmäinen korotus heinäkuussa 2007
- EU:n '20-20-20' –tavoitteet vuodelle 2020
 - Primäärienergian käytön vähentäminen vähintään 20% perusuraan verrattuna
 - Kasvihuonekaasupäästöjen vähentäminen 20% vuoteen 1990 verrattuna
 - Uusiutuvien energialähteiden osuuden lisääminen 20% energian loppukulutuksesta
- EU:n uusiutuvan energian direktiivi, velvoitteet vuodelle 2020:
 - Uusiutuvan energian osuus Suomessa 38%:iin (28,5% vuonna 2005)
 - Uusiutuvan energian osuus vähintään 10% liikenteen energian loppukulutuksesta
- Pitkän aikavälin ilmasto- ja energiastrategia, valtioneuvoston ilmasto- ja energiapoliittinen tulevaisuusselonteko
 - Suomen kansalliset tavoitteet kasvihuonekaasupäästöjen vähentämisestä ja uusiutuvan energian osuuden kasvusta
 - Metsähakkeen käytön kasvutavoitteet: 21 TWh (noin 10,5 miljoonaa m³-k) vuonna 2020 ja 37-56 TWh (18,5-28 miljoonaa m³-k) vuonna 2050.
- Metsiä ovat sivunneet myös useat muut ympäristöpolitiikan linjaukset, kuten kestävän tuotannon ja kulutuksen edistäminen sekä laittomien hakkuiden ja niihin liittyvän puukaupan ehkäiseminen.

Metsäteollisuustuotteiden tuotanto ja metsähakkeen käyttö Suomessa

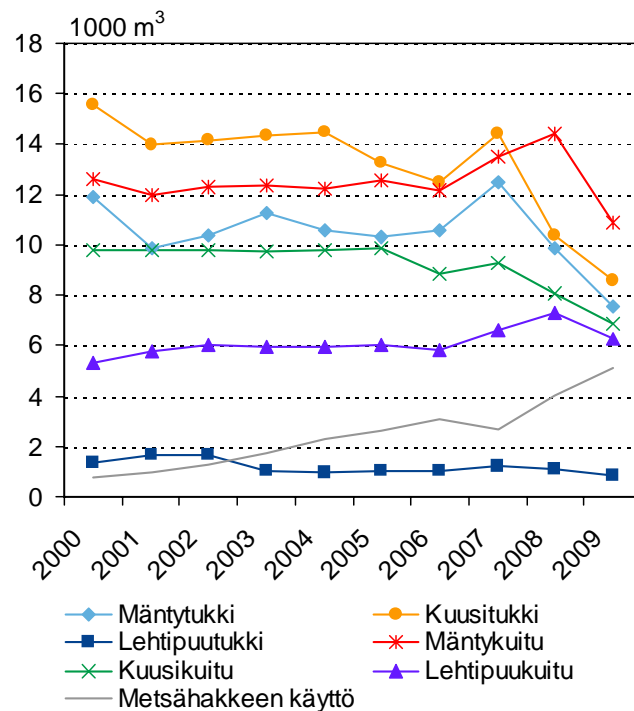
Finanssikriisin seurauksena metsäteollisuustuotteiden tuotanto on laskenut koko 2000-luvun alhaisimmalle tasolle. Samanaikaisesti metsähakkeen käyttö on kasvanut. Metsähakkeen käytön kasvua on vauhdittanut EU:n päästökauppa, polttoturpeen niukkuus ja metsäteollisuuden tuotannon supistumisesta johtunut sivutuotepuun saatavuuden väheneminen.

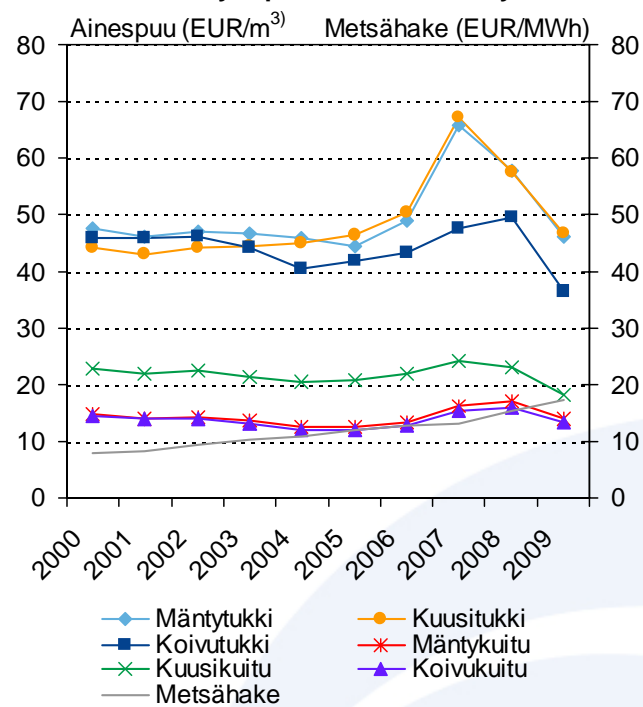
Hakkuiden ja puunhintojen kehitys Suomessa 2000–2009

Tukkipuun hakkuut ja hinnat nousivat erittäin voimakkaasti vuonna 2007 johtuen korkeista sahatavaran hinnoista, kun taas muiden puutavaramalajien hinnat nousivat lievemmin. Metsäteollisuustuotannon lasku johti markkinahakkuiden voimakkaaseen laskuun vuonna 2009 erityisesti tukkipuun osalta. Ainespuusta poiketen metsähakkeen käyttö ja hinnat ovat nousseet tasaisesti myös finanssikriisin aikana.

Markkinahakkuiden kehitys

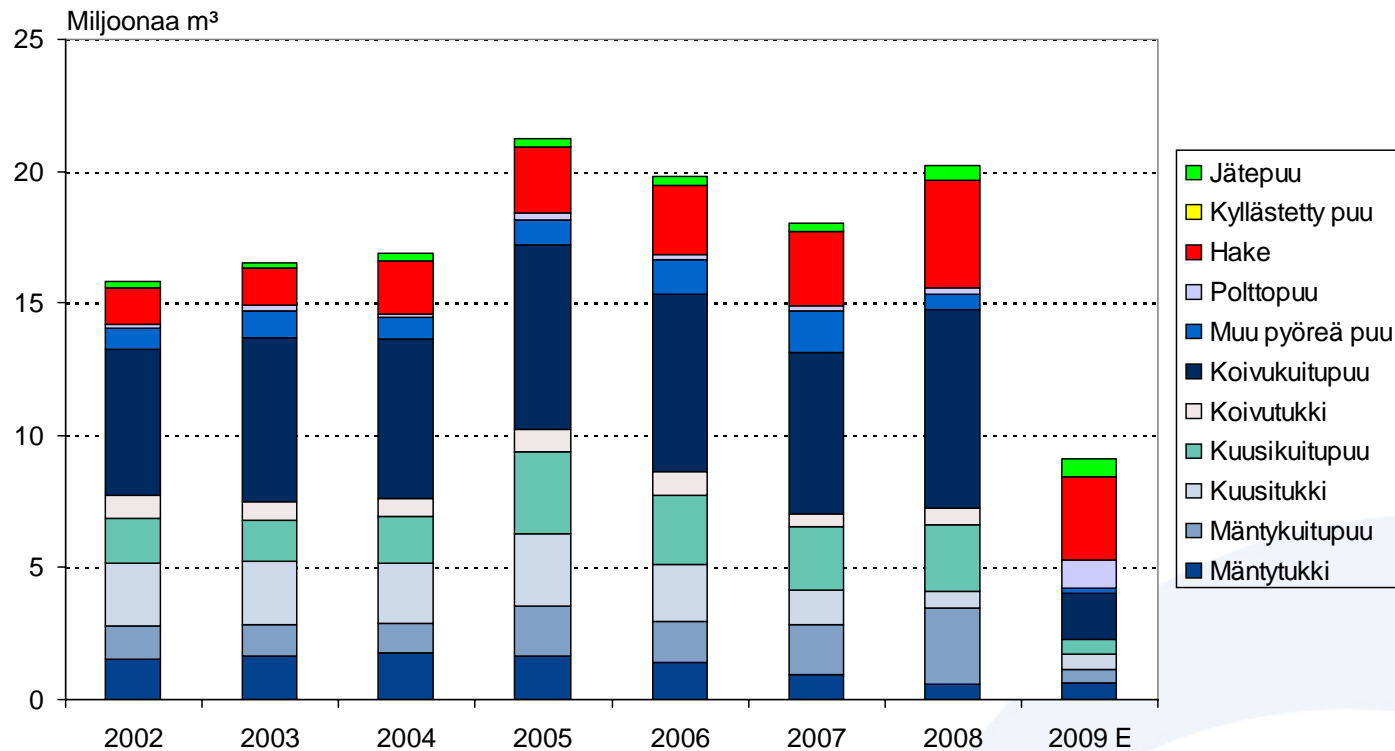

Ainespuun kantohintojen ja metsähakkeen käyttöpaikkahinnan kehitys

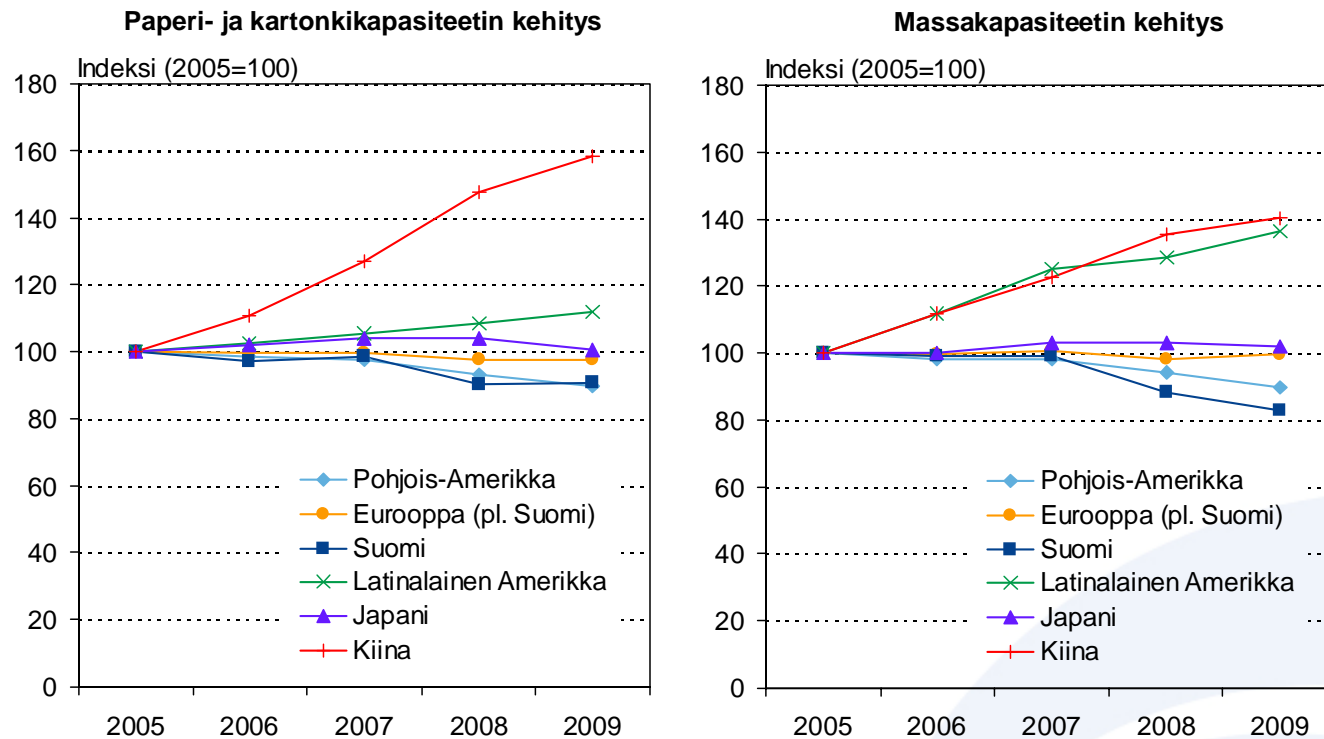
Puun tuonti Suomeen

Puun tuonti kasvoi vuonna 2008 lähes vuoden 2005 ennätystasolle, mutta laski voimakkaasti vuonna 2009 Venäjän puun kohonneiden tullien seurauksena. Tuonnin lasku on kohdistunut ensisijaisesti tukki- ja kuitupuuhun, kun taas hakkeen tuonti ei ole merkittävästi laskenut. Jäte- ja polttopuun tuonti on kasvanut viime vuosina.

Metsäteollisuuden rakennemuutos

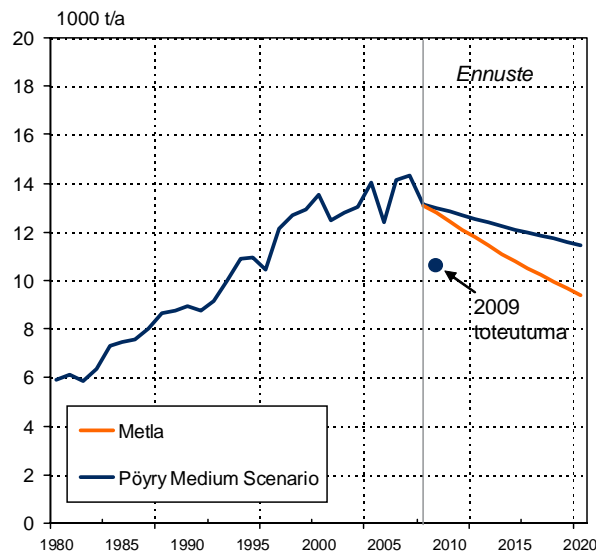
Kokonaisuutena finanssikriisi ja Venäjän puutullit ovat nopeuttaneet metsäteollisuuden rakennemuutosta Suomessa. Paperi- ja kartonkikapasiteetin lasku on viime vuosina ollut suhteellisesti voimakkainta Suomessa ja Pohjois-Amerikassa, kun taas Kiinassa ja Latinalaisessa Amerikassa kapasiteetti on kasvanut suhteellisesti eniten.

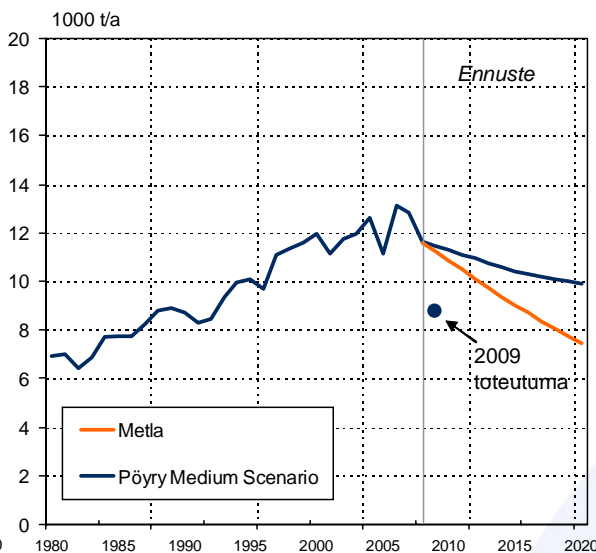
Puuta käyttävän teollisuuden tulevaisuuden haasteet

- Tuotannon laskusta huolimatta massa- ja paperiteollisuus sekä sahateollisuus tulevat metsätalouden ohella säilymään keskeisinä metsäsektorin arvonlisän tuottajina. Keskeisin haaste on kustannuskilpailukyky.
- Puutuoteteollisuudessa on suuri kasvupotentiaali, erityisesti puurakentamisessa. Keskeisiä haasteita ovat puun käytön edistäminen kerrostalo- ja toimitilarakentamisessa, puurakentamisen kokonaisratkaisupalvelujen kehittäminen sekä pienten toimijoiden resurssien yhdistäminen.
- Pitkällä aikavälillä uudet puupohjaiset tuotteet ja palvelut voivat tarjota merkittäviä liiketoimintamahdollisuuksia metsäsektorille. Tuotekehityksen lisäksi haasteena on uusien tuotteiden ja palveluiden tuotteistaminen ja kaupallistaminen.

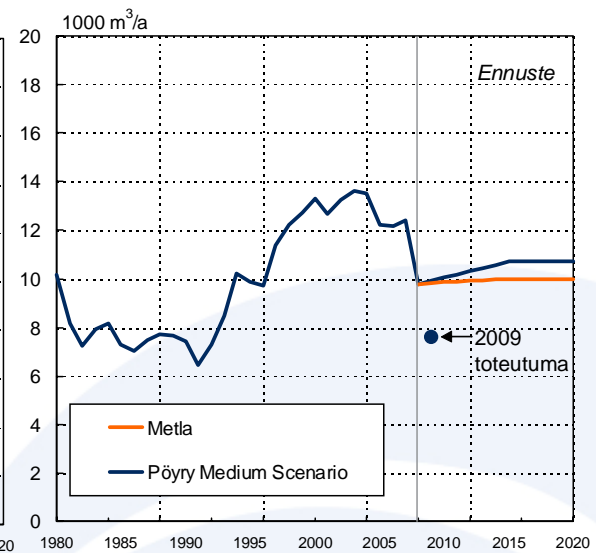
Paperin ja kartongin tuotanto

Puumassan tuotanto

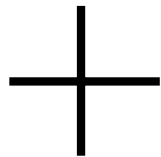

Havusahatavaran tuotanto

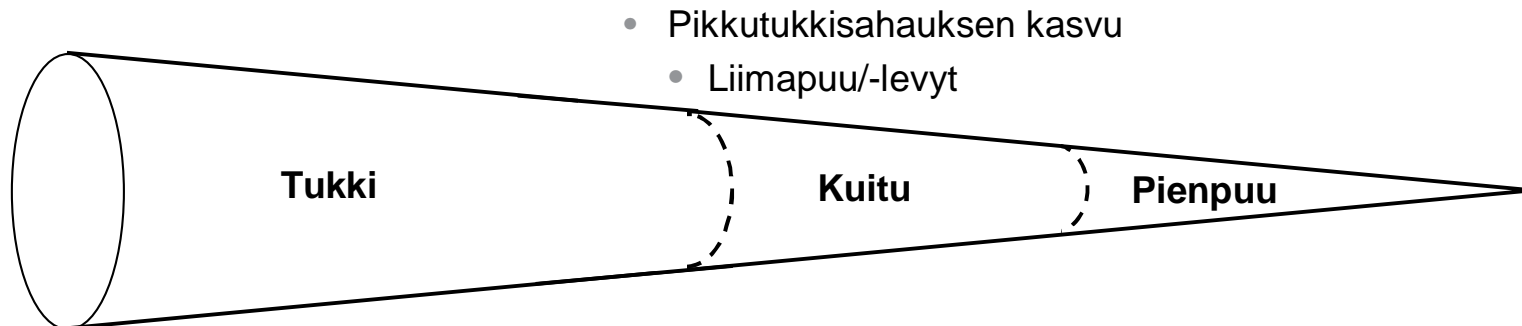

Suomalaisen puun tarvetta lisäävät ja vähentävät tekijät

Tukkipuun käyttöön kohdistuu merkittäviä epävarmuustekijöitä, kun taas pienpuun käyttöön kohdistuu useita kulutusta kasvattavia tekijöitä ja mahdollisuuksia.

- Puun rakentamiskäytön merkittävä lisääntyminen Euroopassa
- Kertopuu
- Pääosa sellu-, paperi- ja kartonkiteollisuudesta on edelleen kilpailukykyistä
- Bioenergian kasvu
- Öljykriisi?

- Sahateollisuuden vaikea kilpailuasema
- Paperinkulutuksen pienentyminen Euroopassa
- Bioenergiatukitasot
- Sahatavaran korvautuminen Euroopan markkinoilla:
 - Puulevyillä
 - Insinööripuutuotteilla
 - Muilla materiaaleilla

Sisältö

1. KMO:n väliarvioinnin aikataulu

2. Toimintaympäristön muutos

3. Tulos- vaikutusarviointi ja prosessiarviointi

4. Väliarvioinnin johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Tulos- vaikutusarvioinnin tulokset

Painopiste	Tavoitteiden saavuttaminen		Toimintaympäristön muutoksen vaikutus tavoitteiden saavuttamiseen	Toimenpiteiden toteuttaminen
	Onnistumiset	Puutteet		
Metsäteollisuus ja -talous	Metsätalouden vakaa työllisyyskehitys Puuston kasvun lisääntyminen	Metsäteollisuuden tuotannon arvon lasku Ainespuun hakkuiden lasku Yksityismetsätalouden nettotuloksen lasku Metsäteollisuuden työllisyyden lasku	Ei merkittävää vaikutusta onnistumisiin, merkittävä vaikutus puutteisiin	41 / 46 (89 %) käynnissä tai toteutettu
Ilmasto ja energia	Metsähakkeen käytön kasvu Metsien hiilinielutason ylläpitäminen	Sahatavaran kotimaan kulutus	Vaikutus sekä onnistumisiin että puutteisiin	14 / 17 (82 %) käynnissä tai toteutettu
Monimuotoisuus ja ympäristö	Toimintatapojen kehittäminen, yhteistyö, verkottuminen (Metso, vesiensuojelu)	Rahoitus ei ole täysin mahdollistanut Metson toimenpiteiden toteuttamista suunnitellussa laajuudessa		41 / 43 (95 %) käynnissä tai toteutettu
Virkistys ja kulttuuri	Ei seurattavissa	Ei seurattavissa		19 / 22 (86 %) käynnissä tai toteutettu osittain
Osaaminen ja hyväksyttävyys	Metsäalan ennakkointityön lisääntyminen	Ei merkittäviä puutteita		16 / 20 (80 %) käynnissä tai toteutettu
Kansainvälinen metsäpolitiikka	Aktiivisuus kansainvälisessä metsäpolitiikassa	Ei merkittäviä puutteita		14 / 14 (100 %) käynnissä tai toteutettu

Prosessiarvioinnin tulokset

Ohjelmaproessin vahvuudet

- Edistää alan toimijoiden yhteistyötä (keskustelufoorumi)
- Aluelähtöinen ohjelman laadintaprosessi
- Laaja, eri sidosryhmien näkemyksiä kuuleva prosessi (myös rasite)

Ohjelmaproessin heikkoudet

- KMO prosessina raskas
- Heikko reagointikyky toimintaympäristön muutokseen
- Seuranta ei palvele riittävästi toimeenpanon kehittämistä
- Sidosryhmien edustajien puute KMO:n työryhmissä
- Ohjelman toimeenpanon organisointi (KMO-AMO-suhde) osittain epäselvä
- Ohjelman toimielinten (mm. metsäneuvostot) rooli osittain epäselvä

Sisältö

1. KMO:n väliarvioinnin aikataulu

2. Toimintaympäristön muutos

3. Tulos- vaikutusarviointi ja prosessiarviointi

4. Väliarvioinnin johtopäätökset ja kehittämisehdotukset

Ohjelman keskeiset kehittämishaasteet

Ohjelmakokonaisuus ja -prosessi

- Ohjelman roolin vahvistaminen metsäsektorin suunnannäyttäjänä ja muutosjohtajana
- Ohjelman joustavuuden ja reagoitiherkkyuden lisääminen sekä prosessin keventäminen
- Ohjelman toimeenpanon selkeyttäminen (KMO-AMO-suhde)
- Tavoitteiden ja seurantamittareiden selkeyttäminen ja yhteensovittaminen
- Toimenpiteiden priorisointi ja täsmentäminen

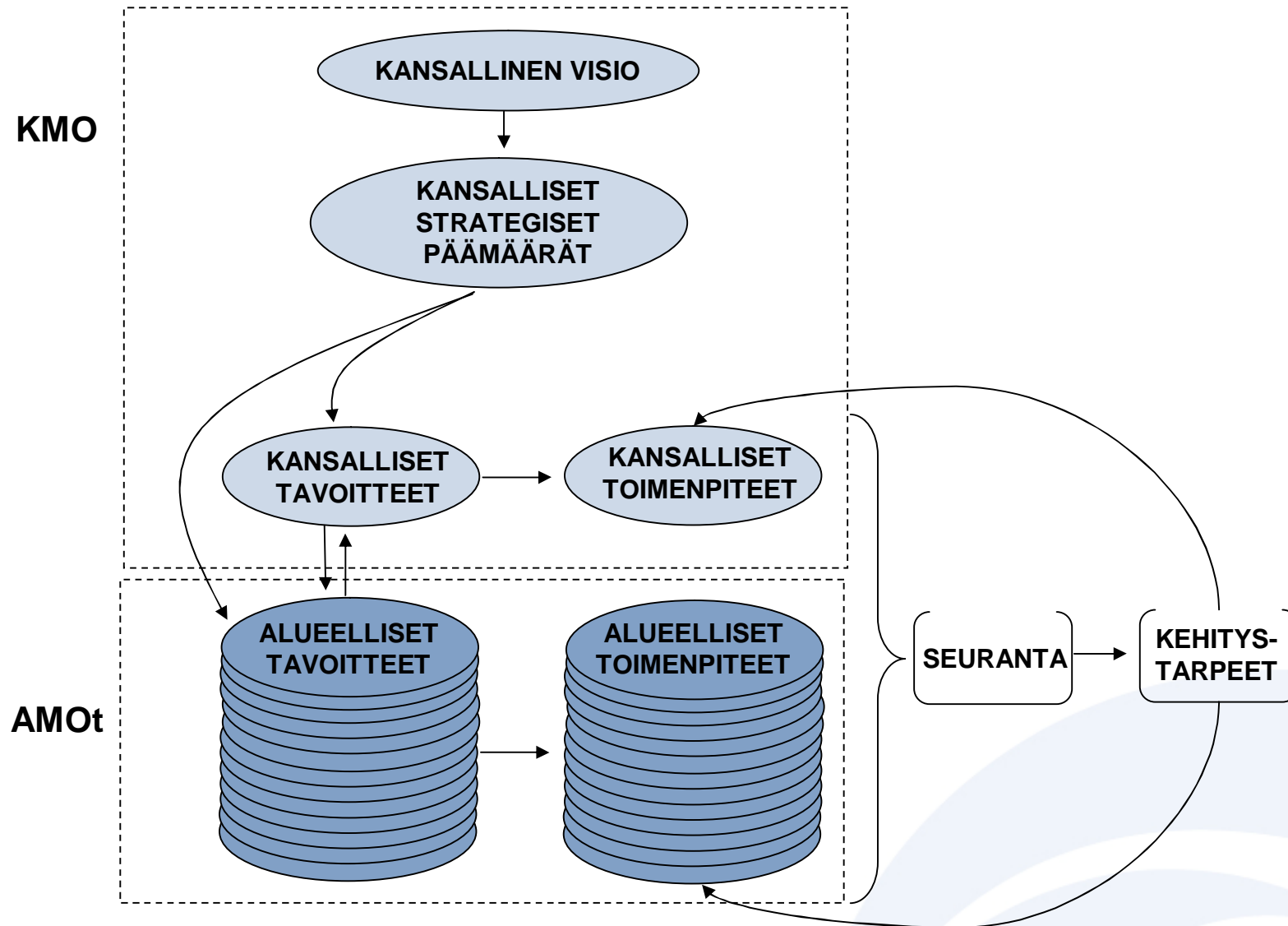
Ohjelman sisältö

- Metsäsektorin kilpailukyvn vahvistaminen muuttuvassa toimintaympäristössä
- Puutuoteteollisuuden rakenteen kehittäminen ja vahvistaminen osana KMO:a (MSO - KMO-suhde)
- Julkisen rahoituksen niukkenemisen vaikutukset keinovalikoimaan
- Markkinalähtöisyyden ja yrittäjyyden lisääminen
- Puuntuotantostrategioiden ja metsänhoidon monipuolistaminen
- Puumarkkinoiden toimivuuden kehittäminen
- Bioenergiatukien yhteensopivuus metsäsektorin kilpailukykyä edistävien toimenpiteiden kanssa

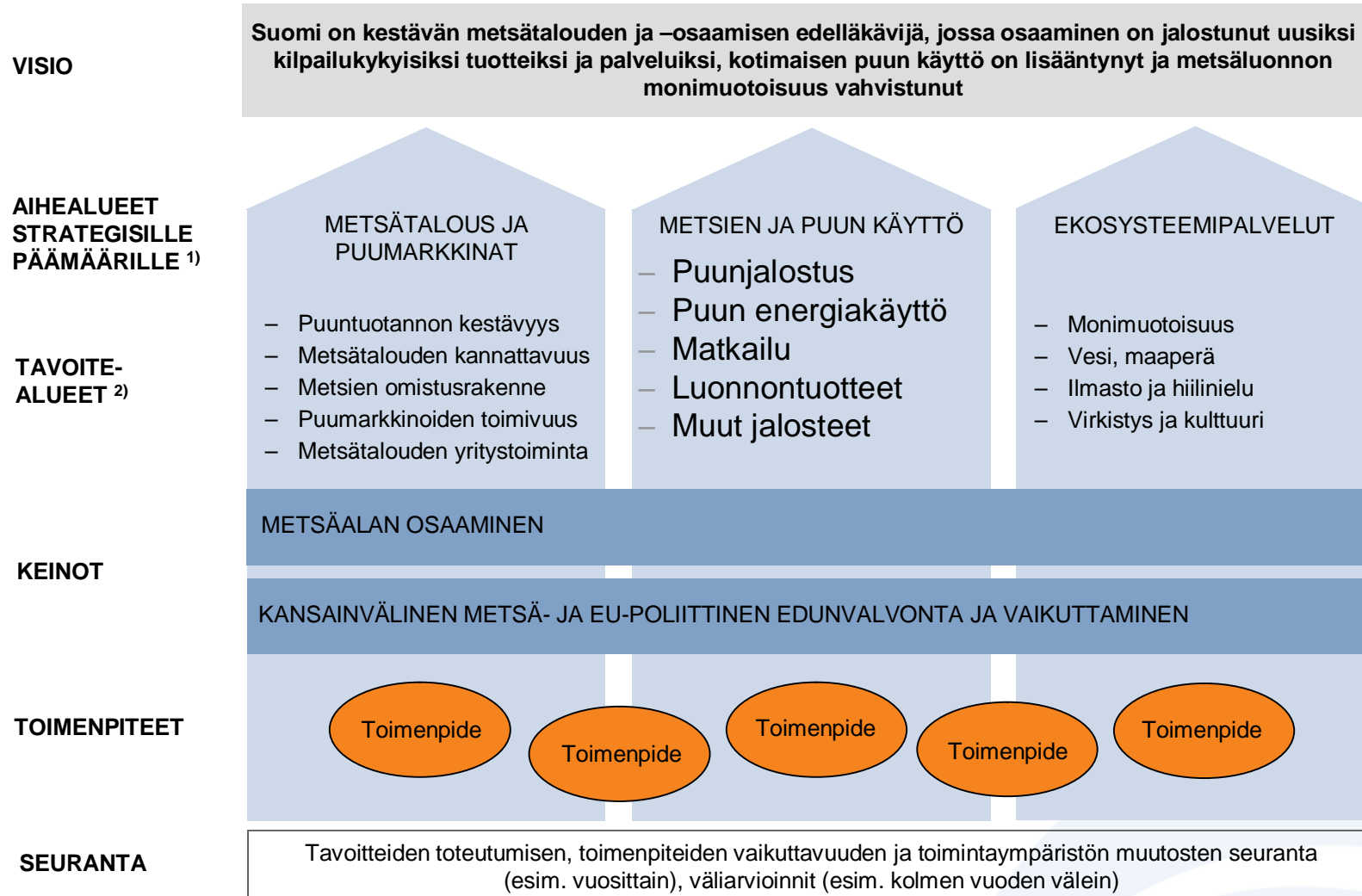
Metsäsektorin avainsidosryhmien odotukset

Alustava kehitysehdotus ohjelmaprosessista

Alustava kehitysehdotus ohjelman rakenteesta

1) Esimerkkejä mahdollisista aihealueista, joille strategiset päämäärät muotoillaan
 2) Esimerkkejä mahdollisista aihealueista, joille tavoitteet muotoillaan

Ehdotus KMO:n keskeisiksi toimenpiteiksi

Haaste / painotus	Toimenpidekokonaisuus	Alustavia esimerkkejä toimenpiteistä
Metsäsektorin kilpailukyyn vahvistaminen	Infrastruktuurin ylläpito ja kehittäminen	Huomioidaan metsäteollisuuden kapasiteettimuutosten, puun tuonnin laskun ja energiapuun käytön kasvun vaikutukset liikenneinfrastruktuuriin (metsätiet, maantiet, rataverkosto, puuterminaalit, satamat) ja kokonaislogistiikan kehittämiseen ml. raaka-aineiden ja tuotteiden kuljetus
	Puumarkkinoiden toimivuuden kehittäminen	Otetaan käyttöön hintainformaatioportaali
		Otetaan käyttöön sähköinen puukauppapaikka
		Lisätään runko- / rungonosahinnoittelua puukaupassa
	Metsätalouden kannattavuuden turvaaminen	Selvitetään ja toimeenpannaan keinot metsätalouden kustannusten alentamiseksi
	Metsänomistuksen pirstoutumisen ehkäiseminen	Ehkäistään metsien omistusrakenteen pirstoutumista veroratkaisuilla
		Muutetaan lainsäädäntöä (verotus, KEMERA) myös yhtiömuotoisia metsäomaisuuden hallintamuotoja kattaviksi
	Metsäalan vetovoimaisuus ja ammattitaitoisen työvoiman saatavuus	Vahvistetaan metsäalan julkisuuskuva positiivisella viestinnällä
		Vahvistetaan koulutuksen muutosvalmiutta metsäsektorin muutosten mukaisesti
		Lisätään työvoiman rekrytointia ulkomailta
Lisätään lapsille ja nuorille kohdistettujen metsällisten tapahtumien määrää		

Ehdotus KMO:n keskeisiksi toimenpiteiksi

Haaste / painotus	Toimenpidekokonaisuus	Alustavia esimerkkejä toimenpiteistä
Jalostusarvon nostaminen ja uusien liiketoimintamallien kehittäminen	Puutuoteteollisuuden toimintaedellytysten vahvistaminen	Muutetaan kotimaan rakennusmääräyksiä puurakentamista suosiviksi
		Edistetään puurakentamista kaavoituksella
		Vaikutetaan puurakentamista edistävään politiikkaan EU:ssa
		Suositaan puurakentamista ja puutuotteita julkisissa hankinnoissa
		Selvitetään ja toimeenpannaan keinot puutuoteteollisuuden toimijakentän rakenteen vahvistamiseksi
	Uusien tuotteiden ja liiketoimintamallien kehitys ja kaupallistaminen	Edistetään tiedonkulkua T&K:n ja alan toimijoiden välillä
		Selkeytetään metsäalan T&K:n kokonaiskoordinaatiota ja työnjakoa
		Edistetään T&K-yhteistyötä muiden maiden ja sektoreiden kanssa

Ehdotus KMO:n keskeisiksi toimenpiteiksi

Haaste / painotus	Toimenpidekokonaisuus	Alustavia esimerkkejä toimenpiteistä
Uusiutuvan energian ja energiapuun käytön kasvattaminen, energiapuun hankinnan kehittäminen	Puuenergiatukien kehittäminen huomioiden vaikutukset metsäteollisuuden kilpailukykyyn, luonnon monimuotoisuuteen, metsien ravinnetasapainoon ja hiilitalouteen	Kohdistetaan energiapuun tuet pienpuun korjuuseen ja/tai haketukseen. Haetaan ratkaisuja, jotka lisäävät energiapuun korjuumääriä kustannustehokkaasti, eivät nosta kuitupuun kustannuksia ja eivät ohjaa julkisin varoin tuotettua energiapuuta ulkomaille
		Tarkistetaan energiapuun korjuusuosituksia ja -tukia tarvittaessa monimuotoisuuteen ja ravinnetalouteen liittyvien tutkimustulosten perusteella
		Selvitetään mahdollisuudet lisätä energiapajun käyttöä energiantuotannossa
Metsien ympäristöhyötyjen turvaaminen	Metsien monimuotoisuuden turvaaminen	Toteutetaan METSO-ohjelma ja tarvittaessa määritetään lisäkeinoja monimuotoisuuden häviämisen estämiseksi
	Ilmastonmuutoksen hillitseminen	Huomioidaan hiilikauppamekanismien kehitys metsäsektorilla
	Ilmastonmuutokseen sopeutuminen	Huomioidaan ilmastonmuutoksen vaikutukset metsänhoito-ohjeissa

Ehdotus KMO:n keskeisiksi toimenpiteiksi

Haaste / painotus	Toimenpidekokonaisuus	Alustavia esimerkkejä toimenpiteistä
Lisääntyvät vaatimukset valinnanvapauden ja kilpailun edistämiseksi metsätaloudessa	Markkinaehtoisuuden ja yrittäjyyden lisääminen metsäpalveluissa	Poistetaan esteet kilpailun ja yrittäjyyden lisäämiseksi metsäalalla, täsmennetään julkisrahoitteisten metsäorganisaatioiden roolia
	Metsänhoitomenetelmien ja puuntuotantostrategioiden monipuolistaminen	Laaditaan ja otetaan käyttöön vaihtoehtoiset metsänhoito-ohjeet (esim. perinteinen metsänhoito, lyhytkiertoviljely, jatkuva kasvatus, luonnonmukainen metsänhoito)
Julkisen rahoituksen niukkeneminen	Metsiin kohdistuvan julkisen rahoituksen uudelleen ohjaaminen	Ohjataan metsäalan julkista rahoitustukea puuntuotannosta sektorin kilpailukyvyyn turvaamiseen sekä energiapuun korjuuseen ja/tai haketukseen
		Kohdistetaan T&K-rahoitusta metsäsektorin kilpailukyvyyn ja teollisuuden jalostusarvon kasvattamiseen, uusien tuotteiden, palveluiden ja liiketoimintamallien kehittämiseen sekä metsäalan yrittäjyyden ja markkinaehtoisuuden lisäämiseen

